

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sürekli Mesleksi Gelişime Yaklaşımları Approaches of Medical Faculty Students Towards Continuing Professional Development

Zeliha Cansever¹, U. Zeynep Avşar², Hamit Acemoğlu², Arife Deniz³

¹ Konya Mevlana Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı

² Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi Anabilim Dalı

³ Konya Mevlana Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji Anabilim Dalı

Öz

Amaç: Tıp eğitiminin amaçlarından birisi de yaşam boyu öğrenme ilkesinin benimsenmesidir. Sürekli Mesleksi Gelişme; insanların bilgi ve becerilerini geliştirmeleri ve meslek hayatları için gerekli kişisel gelişimleri elde etme, kariyer hedeflerine ulaşma, kendine güven ve yaratıcılık özelliklerinin gelişmesi için yaptıkları çalışmalarıdır. Kurslar, konferanslar, dersler gibi etkinliklerin yanında kendi kendine öğrenme aktivitelerini de kapsar.

Çalışmada amacımız öğrencilerin tercih ettikleri Sürekli Mesleksi Gelişme etkinliklerini ve yaklaşımlarını belirlemek ve Sürekli Mesleksi Gelişme ile ilgili farkındalık oluşturmaktır.

Materyal ve Metot: Çalışmanın evrenini Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Beş bölümden oluşan bir anket uygulanmış olup 2'si açık uçlu olan 26 sorudan oluşmaktadır. Katılım gönüllülük esasına göredir. Tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Veriler sayı (n) ve yüzde (%) olarak belirtilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya 120'si (%50,20) kız öğrenci olmak üzere toplam 239 öğrenci katıldı. Sürekli Mesleksi Gelişme etkinliklerine katılmama nedeni olarak öğrencilerin çoğu (n=175; % 73,20) haberlerinin olmamasını ifade ettiler. İlgi olmama ve gereksinim duymama da nadir olmakla birlikte diğer nedenler arasındaydı. Büyük bir kısmının (n=191; %79,90) hedefi uzman doktor olmaktı. Etkinliklerin dekanlık, proje ya da YÖK tarafından karşılanması gerektiği fikrindeydiler. En çok katıldıkları etkinlikler; video gösterimleri, beceri eğitimleri, kurslar ve internet üzerinden eğitimlerdi.

Sonuç: Sürekli Mesleksi Gelişme ile ilgili aktiviteler meslekle ilgili beceriler geliştirip bilgi birikimi oluşturarak öğrencilerin meslek hayatına hazır duruma gelmesine yardımcı olabilir. Bu konuda farkındalık oluşturup onlara destek olmak eğitimcilerin görevidir.

Anahtar kelimeler: Sürekli mesleksi gelişim, öğrenme, öğrenci

Abstract

Objectives: One of the aims of medical education is to adopt the principle of lifelong learning. Continuous professional development (CPD) help individuals to develop their knowledge and skills, obtain personal development that is necessary for their professional lives, reach their career goals and gain to build confidence and credibility. It includes training courses, conferences, courses as well as self-learning activities.

The aim of this study is to determine CDP activities and approaches preferred by students and raise awareness about the CPD.

Materials and Methods: The study population consists of the freshman students of medical school at Ataturk University. A questionnaire including 26 questions with 2 open-ended questions and 5 sections were administrated. Participation is on a voluntary basis. This is a descriptive study. The data was expressed as number (n) and percentage (%).

Results: The number of students included in the study was 239 of which 120 (50.20%) were females. Most of the students (n=175, 73.20%), who did not participate in CPD activities, have expressed that they were not aware of these activities. The lack of interest and feeling necessity were some other rare reasons. Most of the students want to be a specialist in their fields (n=191, 79.90%). They think that these activities should be sponsored by the university, a project or the council of higher education. The most preferred activities were video presentations, skill trainings, courses and trainings on the Internet.

Conclusion: CDP activities help students to be ready for their career by developing knowledge-related professional skills. Supporting these students by raising awareness in these activities is the trainers' responsibility.

Key words: Continuing professional development, learning, student

Yazışma Adresi / Correspondence:

Yrd. Doç. Dr. Zeliha Cansever

Mevlana Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Konya

e-posta: dr.zelihacan@hotmail.com

Geliş Tarihi: 05.01.2016

Kabul Tarihi: 31.03.2016

Giriş

Sürekli Mesleksel Gelişme (SMG), mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim ve uygulamayı kapsayan sürekli bir öğrenme süreci olarak tanımlanmaktadır. SMG'in temel amacı, yüksek kalitede sağlık hizmeti verilebilmesi için ihtiyaç hissedilen bilgi, beceri ve tutumların güncellenmesi ve geliştirilmesidir.¹ Tıp eğitiminin amaçlarından birisi de yaşam boyu öğrenme ilkesinin benimsenmesidir. SMG insanların bilgi ve becerilerini geliştirmeleri ve meslek hayatları için gerekli kişisel gelişimleri elde etme, kariyer hedeflerine ulaşma, kendine güven ve yaratıcılık özelliklerinin gelişmesi için yaptıkları çalışmalardır. Kurslar, konferanslar, dersler gibi etkinliklerin yanında kendi kendine öğrenme aktivitelerini de kapsar.

SMG; kişilerin mesleksel becerilerini güncellemek ve geliştirmek için üstlenmesi gereken bir görevdir. SMG, genellikle yeterlilik terimiyle belirtilen, profesyonel ve teknik işleri gerektiği şekilde yerine getirmek için bilgi, beceri ve kişisel niteliklerdeki artış yoluyla kişinin yetkinliğini artıran her türlü etkinlik olarak ifade edilmektedir.²

Bu çalışmada amacımız öğrencilerin tercih ettikleri SMG etkinliklerini ve yaklaşımlarını belirlemek ve SMG ile ilgili farkındalık oluşturmaktır.

Materyal ve Metot

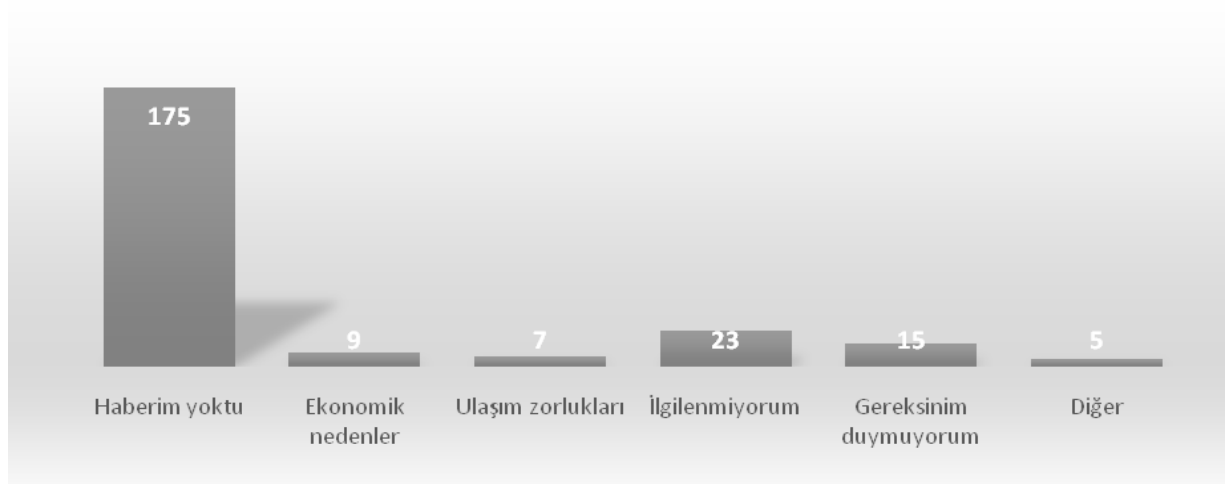
Çalışmanın evrenini Atatürk Üniversitesi tıp fakültesi birinci sınıf öğrencileri oluşturmaktaydı. Beş bölümden oluşan bir anket uygulanmış olup 2'si açık uçlu olan 26 sorudan oluşmaktaydı. Ankette öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, sürekli mesleksel gelişimin tanımını bilip bilmedikleri, biliyorlarsa tanımını yapmalarının istendiği, daha önce bu tür etkinliklere katılıp katılmadıkları ve katılımında bulunulan etkinlikler ve 5'li likert tarzı (4 tamamen katılıyorum- o tamamen katılmıyorum) SMG ile ilgili görüşlerin yer aldığı 15 maddelik sorular, SMG ile ilgili finans durumu, gelecekle ilgili hedefleri, ne tür eğitimler almak istedikleri ile ilgili sorular ve son olarak da fakültenin en beğendikleri özelliklerini ve değişmesini istedikleri yönlerini yazmalarının istendiği açık uçlu 2 adet soru bulunmaktaydı. Katılım gönüllülük esasına göreydi. Tanımlayıcı tipteki çalışmamızda veriler sayı ve yüzde olarak belirtildi.

Bulgular

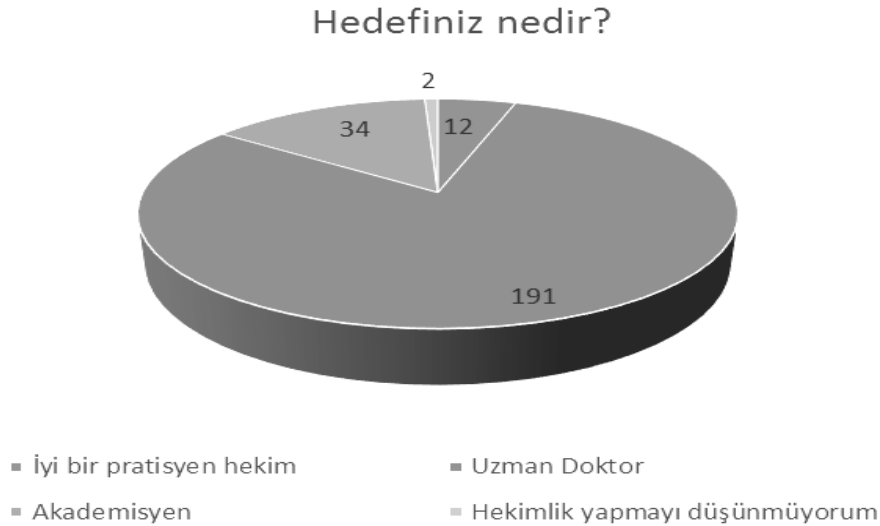
Çalışmaya 120'si (%50,20) kız öğrenci olmak üzere toplam 239 öğrenci katıldı. Yaş ortalaması (18,96±1,46) olarak bulundu. Öğrencilerden sadece 26'sı (%10,87) sürekli mesleksel gelişim tanımı ile ilgili soruyu yanıtladı. Ayrıca sadece 17 öğrenci (%7,11) sürekli mesleksel gelişim ile ilgili etkinliğe katıldığını ifade etti. Kurs ya da kongreye katılan öğrenci sayısı 11 (%4,60) olup, spesifik konularda seminerlere katılan 9 (%3,76), mesleki uygulama için ders harici eğitimlere katılan 2 (%0,83), multimedya CD ile eğitime katılan 4 (%1,67), bölüm içi eğitim etkinliğine katılan 5 (% 2,09), kısa süreli yurt içi rotasyona katılan 5 (%2,09), video gösterimlerine katılan 15 (% 6,27), internet

üzerinden eğitime katılan 10 (%4,18), özel beceri eğitimlerine katılan 11 (%4,60), yurt dışı rotasyona giden 8 (%3,34) ve etkileşimli eğitimlere katılan 6 (% 2,51) öğrenci vardı.

En çok katıldıkları etkinlikler; video gösterimleri, beceri eğitimleri, kurslar ve internet üzerinden yapılan eğitimlerdi. SMG etkinliklerine katılmama nedeni olarak öğrencilerin çoğu (n=175; %73,22) haberlerinin olmamasını ifade ettiler. İlgilenmeme (n=23;% 9,62) ve gereksinim duymama (n=15;%6,27) da diğer nedenler arasındaydı (Şekil 1).



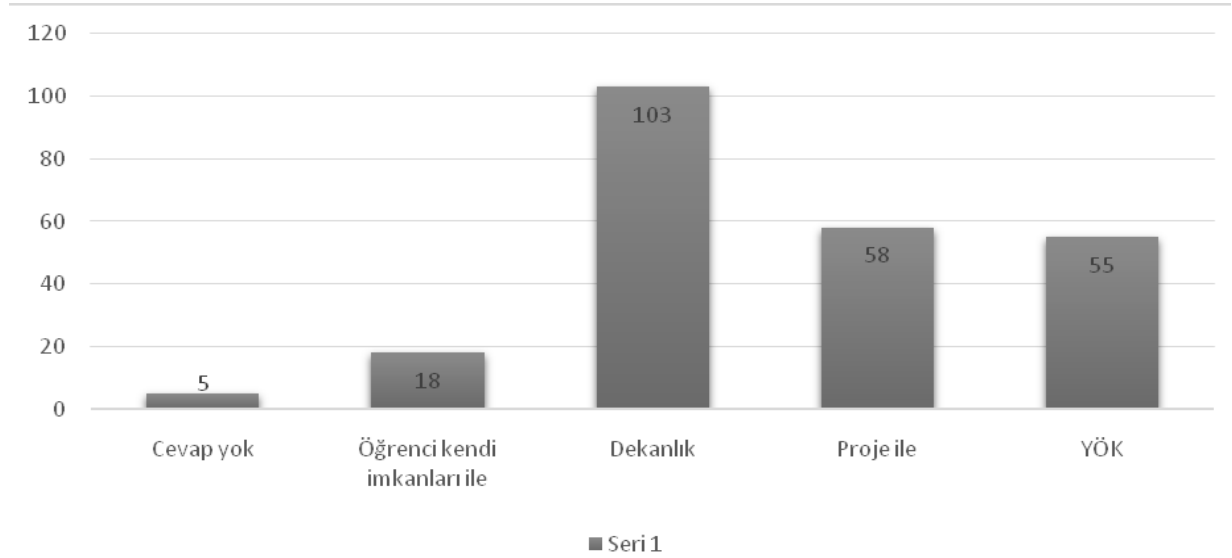
Şekil 1. Öğrencilerin SMG etkinliklerine katılmama nedenleri



Şekil 2. Öğrencilerin mezuniyet sonrası gelecek hedeflerinin dağılımı

Katılımcıların büyük bir kısmının (n=191 %79,91) hedefi uzman doktor olmaktı. Akademisyen olmak 2.sırada yer almaktayken iyi bir pratisyen hekim olmak isteyen kişi sayısının oldukça az olduğu görüldü ve 2 (%0,83) kişi ise hekimlik yapmayı hiç düşünmediğini ifade etti (Şekil 2).

Öğrenciler, etkinliklerde finansal desteğin dekanlık (n=103;%43,09), proje(n=58;%24,26) ya da YÖK (n=55;%23,01) tarafından karşılanması gerektiği fikrindeydiler(Şekil 3).



Şekil 3. SMG'nin Finansal Kaynağı İle İlgili Görüşleri

Öğrencilerin eğitim almak istedikleri sürekli mesleksi gelişim etkinlikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin eğitim almak istedikleri SMG etkinlikleri

| | Evet | |
|---|------|-------|
| | n | % |
| Anlayarak hızlı okuma | 140 | 58,58 |
| Dikkat geliştirme | 152 | 63,60 |
| Diksiyon ve güzel konuşma | 127 | 53,14 |
| Beden dili eğitimi | 112 | 46,86 |
| Sorun çözme teknikleri | 91 | 38,08 |
| İletişim becerileri | 101 | 42,26 |
| Proje hazırlama teknikleri | 54 | 22,59 |
| Okuma alışkanlığı kazandırma | 58 | 24,27 |
| Eğitim koçluğu ve mentorluk | 53 | 22,18 |
| Bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri | 83 | 34,73 |
| Zeka oyunları | 95 | 39,75 |
| Drama | 44 | 18,41 |
| Çatışma ve stres yönetimi | 96 | 40,17 |

Öğrenciler en fazla dikkat geliştirme (n=152; %63,60) ve anlayarak hızlı okuma (n=140; %58,58) en az ise eğitim koçluğu ve mentorluk (n=53; %22,18) ile drama (n=44;%18,41) konusunda eğitim almak istediklerini belirttiler.

Tartışma

Öğrenmenin yaşı yoktur. Tıp eğitiminde öğrenmenin sonu olmayan bir süreç olduğundan bahsedilir. Bilgi ve teknolojinin akıl almaz şekilde hızla geliştiği günümüzde tıp dünyası da bu gelişmeden etkilenmektedir. Geleceğin doktorlarının yetiştirildiği tıp fakültelerinde de bu gelişmeye ayak uydurmak bir zorunluluk haline gelmiştir.

Mezuniyet öncesi eğitimle tıp doktorları yetiştirilirken kalite iyileştirme çalışmalarına gereken önem verilmelidir. Bunun için de atılması gereken ilk adım değişime açık olup misyon ve vizyonu belirlemektir.³ Misyon ve vizyon hedefin belirlenmesini sağlar ve neyin ne zaman yapılması gerektiği konusunda yol gösterici olur. Bu sayede öğrencilerin ufku açılmış olur.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun uzman hekim olmak istediği göze çarpmaktadır. Çok az öğrenci akademisyenlik düşündüğünü ifade etmiştir. Öğrencilere mentorluk yapmak, kariyer danışmanlığı vermek, kişisel gelişimlerini destekleyici etkinlikler düzenlemek ya da en azından bu etkinliklerden haberdar olmalarını sağlamak hem kurumun hem de eğiticilerin görevidir.

Bir çalışmada “mesleksel eğitim ve gelişim “ kursu düzenlenmiş ve “zaman yönetimi, planlama, değerlendirme, çatışma, liderlik, motivasyon, ekip olma, yaratıcılık, problem çözme ve işlem analizleri, yetişkin öğrenme, tartışma yöntemi, değişimi yönetmek, girişkenlik, stres ve tükenmişlik, toplantılar, gözlem yapma, geribildirim verme ve sunum becerileri” konularında bilgi ve beceri gelişimi yanı sıra topluma yönelik hizmet sunan pratisyen hekimleri bu tür programların motive edici olduğu tespit edilmiştir.⁴ Bu tür kurs ya da organizasyonlar kendini geliştirmek isteyen herkesi motive edebilmektedir. Zira öğrencilik süresince bu tür eğitimlere katılmanın yoğun tıp eğitimi süresince ortaya çıkan fiziksel ve zihinsel yorgunluğu azaltmakta etkili olacağı kanaatindeyiz.

Sadece öğrenciler değil eğiticiler için de kişisel ve mesleksel gelişim önem taşımaktadır. Nitel bir araştırmada da eğiticiler için verilen bir kurstan katılımcıların memnuniyetinin oldukça yüksek olduğu belirtilmiştir. Burada eğiticiler için öğretme ve öğrenme stratejileri, yetişkin öğrenme prensipleri, iletişim becerileri, yansıtma ve eleştirel düşünme gibi eğitim bilimi ile ilgili konular yer almaktadır.⁵ Tıp öğrencileri de birer yetişkin olduğundan onların da kendilerini geliştirmeleri gerektiği konusunda farkındalık oluşturmak eğiticilerin görevidir. Her öğrencinin keşfedilmeye ihtiyacı vardır. Onlardaki farklı yetenekler çeşitli eğitim etkinlikleri ile ortaya çıkarılabilir.

Günümüzde teknolojik gelişmeler hızla hayatımızı etkisi altına almaktadır. Her ne kadar olumsuz özelliklerinden bahsedilse de olumlu yönlerine bakılmalı ve eğitime uyarlanmalıdır. Öğrenci gelişiminde teknolojiyi çok iyi kullanmak eğiticiler için adeta zorunluluktur. E-öğrenme^{6,7}, m-öğrenme⁸ hatta twitter⁹ dahi eğitim için kullanılabilir.

Öğrencilerde yaşam boyu öğrenme tutum ve alışkanlığı geliştirilmesi eğiticiler tarafından desteklenmelidir. Bu kapsamda kamusal politikalar geliştirilmesi; öğrenici merkezli sistemlerin oluşturulması, kaynaklarının geliştirilmesi, öğrenenlerin önemli gereksinimlerinin karşılanmasına ilişkin tutum sergilenmesi, yaşam boyu öğrenme önündeki engellerin kaldırılması ve öğrenme olanaklarının oluşturulması hedeflenmelidir.¹⁰

Araştırmamızda öğrencilerin mesleksel ya da kişisel gelişim ile ilgili etkinliklerin dekanlık, proje ya da YÖK tarafından karşılanması beklentisi bulunmaktadır.

Öğrencilerin 239 undan sadece 17 sinin herhangi bir mesleksel gelişim programına katıldığını düşündüğümüzde bu konuya ilgi duyan çok az öğrenci olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kendilerini geliştirme konusunda sorumluluk almaları, eğiticilerin de bu yöndeki engelleri araştırarak cesaretlendirici tutum izlemeleri gerekmektedir. SMG etkinliklerine katılım yetersizliğinin en sık nedeni olarak haberlerinin olmaması yanıtı görülmekteydi. Başka bir çalışmada ise hemşirelerin mesleksel gelişim ile ilgili katılmama nedeni olarak mali kaynaklar ve zaman yokluğu olarak belirtilmişti.¹¹ Onlar çalışanlar olarak bu mazereti dile getirirken öğrenciler için özellikle de birinci sınıf tıp öğrencileri için farklı nedenlerin söz konusu olduğu görülmektedir. Dokuz öğrenci maddi problemi dile getirmişti. Ayrıca öğrencilerin 38'i SMG ile ilgilenmemekte ve gereksinim duymamaktaydı. Bu nedenle kişisel gelişim konusunda bir farkındalık oluşturmak ciddi önem taşımaktadır.

Hayatlarının en az 6 yılını mezuniyet öncesi tıp eğitiminde geçiren öğrencinin geleceğin doktoru, belki de akademisyeni olarak yetişmesi oldukça önemlidir. Bunun yanında eğiticilerin de rol model olmaları gerekir. Eğiticilerin öğrenci gelişiminde en önemli etken olduğu unutulmamalıdır. Eğiticilerin liderlik, mentorluk özellikleriyle öğrencilerine iyi birer rehber olmaları sağlanmalıdır. Eğiticilerin liderlik özelliklerini sergilemelerindeki engeller arasında; isteksizlik, şüphecilik, direnç gösterme, tecrübesizlik, birçok görev ve sorumluluk bulunması sayılabilir.¹² Tıp eğiticilerinin ise hasta, öğrenci, yönetici, personel, diğer eğiticilerle iletişim kurmak, poliklinik ve serviste hasta değerlendirmek, asistan yetiştirmek, mezuniyet öncesi eğitim dersleri vermek ve cerrahi branşlarda bütün bunların yanı sıra operasyon yapmak gibi zorunlulukları bulunmaktadır.

Öğrencilere yöneltilen açık uçlu sorularda genel olarak öğrenciler; eğiticilerin iyi donanımlı, kendilerini yetiştirmiş ve kaliteli olduğunu ve eğiticilerle kolay iletişim kurmanın güzel bir duygu olduğunu dile getirdiler. Kurul sayılarının yeterli olduğunu, amfileri rahat ve sıcak bulduklarını, uygulamalı dersleri daha çok sevdiklerini belirttikleri gözlemlendi. Olumsuz olarak ise daha fazla sosyal faaliyet olması gerektiği, ders programlarının yoğun, sınavların zor, sınıfların kalabalık olduğu, kütüphane ve çevre koşullarının iyileştirilmesi, devam zorunluluğunun olması, ilk yıllarda daha çok klinik derslerin konulması gerektiği yönünde görüş bildirdikleri görüldü.

Öğrencilerin SMG etkinliklerine katılımları oldukça düşük düzeydedir. SMG ile ilgili aktiviteler meslekle ilgili beceriler geliştirip, bilgi birikimi oluşturarak öğrencilerin meslek hayatına hazır duruma gelmesine yardımcı olabilir. Bu konuda farkındalık oluşturup onlara destek olmak eğiticilerin görevidir. Öğrencilerin kişisel gelişimleri ve mezun olduklarında kendilerini yeterli hissetmeleri için SMG aktivitelerine katılmaları teşvik edilmelidir.

Kaynaklar

1. Topal K, Saatçi E, Baştürk R, Demirkan NÇ. Uzman olmayan hekimlerin sürekli mesleksel gelişim ve öğrenme gereksinimleri. *Türk Aile Hek Derg* 2012;16(3):113-8.
2. Tabak RS. Sağlık Hizmetlerinde Sürekli Eğitim Ve Sürekli Mesleki Gelişim. *Türk Hij Dern Biyol Derg* 2005;62(1,2,3):59-66.

3. Aktürk Z, Set T. Aile Hekimliği ve Kalite: Fırsatlar ve Uygulanmayı Bekleyen Araçlar. *TJFMPC* 2010;4(1):1-7.
4. Agius S, Baron R, Lewis B, Luckhurst S, Sloan M, Ward T. How can a postgraduate professional education and development course benefit general practitioners? a qualitative study. *Journal of educational evaluation for health professions*. 2015;12:31.
5. Bengtsson M, Carlson E. Knowledge and skills needed to improve as preceptor: development of a continuous professional development course .a qualitative study part I. *BMC nursing* 2015;14:51.
6. Selzer R, Tallentire VR, Foley F. The effects of utilizing a near-patient e-learning tool on medical student learning. *Med Teach* 2015;37(6):558-65.
7. Gürpınar E, Alimoğlu M K, Kulaç E ve ark. Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitiminde Mesleksi Becerilerin Öğretilmesinde E- öğrenme Uygulaması. *Tıp Eğitimi Dünyası*. 2012;34:33-41.
8. Green BL, Kennedy I, Hassanzadeh H, et al. A semi-quantitative and thematic analysis of medical student attitudes towards M-Learning. *J Eval Clin Pract* 2015;21(5):925-30.
9. Chretien KC, Tuck MG, Simon M, Singh LO, Kind T. A Digital Ethnography of Medical Students who Use Twitter for Professional Development. *Journal of general internal medicine*. 2015;30(11):1673-80.
10. Günüş S, Odabaşı H F, Kuzu A. Yaşam Boyu Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler, Factors Affecting Lifelong Learning. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012;11(2):309-25 (<http://sbe.gantep.edu.tr>).
11. Brekelmans G, Maassen S, Poell RF, van Wijk K. The development and empirical validation of the Q-PDN: a questionnaire measuring continuing professional development of nurses. *Nurse Education Today* 2015;35(1):232-8.
12. Can N. Öğretmen Liderliği Ve Engelleri *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2006;2:137-61.